

1878-05-11

Feilberg, Karen Johanne Boertmann

Af Christian Graugaard. © Copyright 2003 KVINFO.

Johanne Feilberg (1878 - 1960)

Feilberg, Karen Johanne Boertmann

1878-1960, speciallæge.

*11.5.1878 i Tarm, Egvad sg., †26.8.1960 i Kbh.

Forældre: stationsforstander Julius Sophus Emanuel Valdemar F. (1843-1910) og Thøgeritha Michalia Sophie Boertmann Mohr Voss (1853-1910).

Bofælle ca. 1915-42: operasanger ♦Elisabeth Caroline Cathrine Dons, *19.4.1864 på Davrup, Bjergsted sg., †2.5.1942 i Tårnbæk sg., d. af godsejer, kaptajn Julius D. og Augusta Mariane Sievers.

JF fødtes ind i den højere jyske middelklasse med en fader, som var stationsforstander og justitsråd. Efter studentereksamen som privatist fra Odense Katedralskole i 1897 påbegyndte hun lægestudiet og blev i 1905 medicinsk kandidat ved Kbh.s Universitet. I det følgende tiår turnerede hun mellem forskellige kbh.ske hospitaler. Tidligt i karrieren vakte hendes interesse for hud- og kønssygdomme, og hun uddannede sig bl.a. ved Rudolph Berghs Hospital og Poliklinikkens dermatologiske afsnit. I 1910 opnåede hun speciallægeanerkendelse i faget og drev i næsten et halvt århundrede en klinik for hud- og kønssygdomme på Amagertorv. Frem til 1915 var hun tillige kommunal venerolog på Frbg. og fungerede i perioden 1915-45 som kommunelæge i Kbh.

JFs faglige engagement gik i to retninger, idet hun dels var optaget af kønssygdommens serologi og diagnostik, dels rettede sin opmærksomhed mod prostitutionsspørgsmålet og den seksuelle hygiejne. Som videnskabskvinde gjorde hun sig især gældende inden for syfilisforskningen og behandlede i flere mindre afhandlinger nye metoder til sygdommens påvisning. I århundredets første tiår foretog hun en række studierejser, og skønt hun besøgte både Berlin, Stockholm og New York, var det især i den fransksprogede verden hun slog sine videnskabelige folder. Fra 1909 virkede hun i flere omgange som assistent ved Gastous laboratorier på Hôpital St. Louis i Paris og eksperimenterede her med nye farvemetoder til mikroskopisk påvisning af syfilisbakterien. Hun fremlagde sine resultater ved flere møder i Medicinsk Selskab, og man fornemmer, at hun var vellidt og respekteret af sine mandlige kolleger. Også i Kbh. forsøgte hun at udvikle billige, pålidelige og simple diagnostiske metoder, dels på Institut for Almen Patologi, dels hos professor Edvard Ehlers på Kommunehospitalet. Ehlers tog under Første Verdenskrig initiativ til det såkaldte Welanderhjem, som efter svensk forbillede havde til formål at pleje, observere og behandle børn med medfødt syfilis. Dette var et problem i vækst og berørte ved århundredets begyndelse mere end én ud af 100 levendefødte. På Welanderhjemmet ved Bispebjerg Hospital fik JF mulighed for på nærmeste hold at betragte sygdommens barske manifestationer, og der er næppe tvivl om, at ansættelsen som hjemmets huslæge 1916-17 kun skærpede hendes trang til at forebygge og lindre.

Det var JFs faste overbevisning, at man gennem proper og kompetent oplysning kunne gøre meget for at hindre kønssygdommens udbredelse. Nøgleordene var

ansvarfølelse og personlig hygiejne, hvilket hun fremhævede ved talrige foredrag og kurser i bl.a. Dansk Kvindesamfund (DK). I 1914 udgav hun for DK en populær fremstilling af kønssygdommene *Lidt om veneriske Sygdomme*. I tråd med Dansk Forening til Kønssygdommenes Bekæmpelse, stiftet i 1902 af bl.a. Ehlers, tog JF afstand fra tidens ødelæggende "Fortielsessystem" og slog i stedet til lyd for seksuel uddannelse af alle mødre, således at de til gengæld kunne instruere deres døtre i legemlig renhed. "Det er en Ulykke at have erhvervet en Syfilis, men det er ingen Vanære," skrev hun, og det var kendetegnende for hende, at hun nok var grundigt forankret i sin tids restriktive seksualmoral, men samtidig var modig nok til at kræve tabuer udskiftet med nøgtern omtanke. Denne fine balanceakt mellem konservatisme og kontrolleret rebelskhed delte hun med den lidt ældre kvindelæge •Eli Møller, ligesom JF må have været en naturlig kilde til inspiration for yngre kolleger som •Johanne Næser og •Dida Dederding.

I en vis forstand kan man sige, at JF kom til at bygge bro imellem to århundreder, idet hun på den ene side videreførte hovedlinierne i •Rudolph Berghs og •Sophus Engelstedts klassiske venerologi, på den anden indvarslede en ny tids seksualpædagogiske tone, som siden videreudvikledes og antog et mere radikalt udtryk i Mellemkrigstidens seksuelle reformbevægelse. Denne blev hun karakteristisk nok ikke en del af. JF havde blik for sin tids hykleriske "Hemmelighedskræmmeri" og forstod med lige dele videnskabelighed og socialt engagement at manøvrere i det svære felt mellem fordom og fakta.

I mere end 25 år delte hun hjem med operasangerinden Elisabeth Dons indtil dennes død i 1942. Hjemmet var samlingspunkt for en række af tidens førende kulturpersonligheder, bl.a. •Sophus Claussen, •J.F. Willumsen og ægteparret •Anne Marie og •Carl Nielsen. JF sad i bestyrelsen for Tagea Brandts Rejselegat fra 1922. Hun var medlem af flere internationale medicinske selskaber, bl.a. La Société de Médecine de Paris fra 1921 og modtog samme år hædersbevisningen Services rendus á la France fra fransk Røde Kors. Hun efterlod sine midler til et legat, der bærer Elisabeth Dons' navn.

Tegn. fra 1910 af Helga Ancher i privateje. Foto i KB, Medicinsk-Hist. Mus.
Cras 51/1987.